

Language and lines (continued)

1. Talmud, Sotah 49a

ר' אבהו אומר משביעין אותו מזיו שכינה, שנאמר "והיו עיניך רואות את מוריך."

Rabbi Avahu said: They sate such a righteous person from the radiance of the Shechinah, at it says, "And your eyes shall see your *Moreh*."

2. Talmud, Eruvin 13b

אמר רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה, ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי, דכתיב "והיו עיניך רואות את מוריך."
Rebbe said: I am sharper than my peers because I saw Rabbi Meir from behind him. Had I seen him from before him, I would have been still sharper. As it says, "And your eyes shall see your *moreh*."

3. Talmud, Keritot 6a

"א"ל רב משרשיא לבניה: כי בעיתו למיזל למגמר קמי רבכון גרוסו מעיקרא מתני' והדר עולו קמי רבכון, וכי יתביתו קמי רבכון חזו לפומיה דרבכון שנאמר "והיו עיניך רואות את מוריך."

Rav Mesharsheya told his children: When you go learn before your mentors, first review the text of the mishnah and then go before your mentors, and when you sit before your mentors, watch their mouths, as it says...

4. Talmud, Pesachim 54a

ז' דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה ותשובה וגן עדן וגיהנם וכסא הכבוד ובית המקדש וישו של משיח...

Seven things were created before the universe: Torah, repentance, Gan Eden, Gehennom, the Throne of Glory, the Temple and the Name of Mashiach...

5. Talmud, Eruvin 19a

שלשה פתחים יש לגיהנם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים...

Gehennom has three entrances: One in the wilderness, one in the sea, and one in Jerusalem...

6. Abarbanel to Yeshayah 31:9

שאורו בירושלם כאדם היושב במקום אחד בדירת קבע ששם תנורו ואשו, כן היה ד' יתברך דירתו בירושלם ותנורו ואשו לו שם, ולכן בא עליו סנחריב התעורר להוציאו משם ולגרשו מדירתו...

Whose light is in Jerusalem, like one who lives permanently in one place, where his oven and fire are located. So Hashem's residence is in Jerusalem, and His oven and fire are there. Therefore, when Sancherev invaded, Gd was aroused to remove him from there and exile him from His residence.

7. Talmud, Bava Batra 9a

"א"ר אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה שנאמר "והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם."

Rabbi Elazar said: It is greater to cause others to act than to act oneself [regarding tzedakah], as it says, etc.

8. Talmud, Avodah Zarah 5b

מאי דכתיב "אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור"? אשריהם ישראל בזמן שעוסקין בתורה ובגמילות חסדים יצאם מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצרם... ואין "זרעה" אלא צדקה שנאמר "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד", ואין "מים" אלא תורה שנאמר "הוי כל צמא לכו למים." "משלחי רגל השור והחמור" תנא דבי אליהו לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאו.

What is the meaning of, "You are fortunate, who plant upon all waters, who send the leg of the ox and donkey"? Israel is fortunate! When they are involved in Torah and acts of generosity, their nature is in their control and they are not in the control of their nature... "Planting" is only *tzedakah*, as in Hosheia 10:12, and "water" is Torah, as in Yeshayah 55:1. "Who send the leg of the ox and donkey" – It was taught in the yeshiva of Eliyahu: One should always make himself like the ox to the yoke and the donkey to the burden, for words of Torah.

Chapter 33: The Rise of Justice and Faith

9. Structure of the Chapter

- 33:1-6 Gd will fight the despoiler, saving Israel
- 33:7-9 Someone suffers or suffered?
- 33:10-12 I will destroy the despoiler
- 33:13-20 The just leader will save you
- 33:21-24 Of rivers and boats

10. Preparation Questions

- How does this connect to the previous "Hoi"s in Chapters 28-32?
- 33:1 - Who is "the despoiler", and when does this downfall take place?
- 33:7-9 - Who is in ruins?
- 33:15-17 - Who is this remarkable person?

33:1-2 Fall of the Despoiler

11. Talmud, Sanhedrin 95b

במה הכם? ... אמר לו הקב"ה לגבריאל, מגלך נטושה? אמר לפניו "רבש"ע! נטושה ועומדת מששת ימי בראשית!" שנאמר "מפני הרבות נדדו וגו' (ישעי' כא:טו)" ... רבי יצחק נפחא אמר אזנים גלה להם ושמעו שירה מפי חיות ומתו שנאמר "מרממתך נפצו גוים. (שם לג:ג)"
With what did He strike [the Assyrian forces]?... Gd told Gavriel: Is your scythe outstretched? He replied, "Master of the universe! It has been outstretched, waiting, since the six days of creation! As in Yeshayah 21:15... Rabbi Yitzchak Nafcha said: He exposed their ears and they heard the song of the *chayot* and died, as in Yeshayah 33:3.

12. Radak to Yeshayah 33:1

אם נחמה זו כמו שכתבנו היא בימי חזקיהו אמר הוי שודד על סנחריב, ואם עתידה בימות המשיח יאמר הוי שודד על מלך העכו"ם שיהיה בימים ההם...

If this consolation is as we have written, in the time of Chizkiyahu, then the despoiler is Sancherev. And if it is for the time of Mashiach, then the despoiler is the idolatrous king of that time...

33:7-9 Who is in ruins?

13. Approach 1: Tears of the nations under Assyria - Ibn Ezra to Yeshayah 33:7

והנכון בעיני שמלת "אראלם" כמו "מלאכיהם" והעד "מלאכי שלום", ... כי מלאכי כל גוי שיבקשו שלום בעולם יבכו בשלוט מלכות אשור:
To me, it appears correct that *erelam* is like "their *malachim*," as testified by "the *malachim* of peace"... Meaning, the *malachim* of every nation who will seek peace for this world, will cry at the reign of Assyria.

14. Approach 2: Tears of the Jews under Assyria/Future Foes

Rashi "Their altar"

Radak "Their *malach*"

Abarbanel "The general *malachim*"

15. Radak to Yeshayah 33:8

פירש אדוני אבי ז"ל: היו ישראל אומרים כבר הפר בריתו הקל עמנו
My master and father explained: Israel said, "Gd has already broken His covenant with us."

16. Approach 3: The Assyrians roar (Malbim)

33:15-18 Who is the great king we are supposed to see? And what is the awe/fear that this inspires?

17. Yeshayah 30:20 Seeing your *moreh*

Sotah 49a, Rashi Gd, who instructs you

Ibn Ezra, Radak Chizkiyahu and his nobles, who instruct you

Abarbanel Your prophets, who teach you (and see Eruvin 13b, Keritot 6a)

18. Yeshayah 33:17 Seeing your king (King)

Rashi Gd
Rashi, Radak, Malbim Chizkiyahu
Abarbanel Mashiach

19. Abarbanel to Yeshayah 33:18

שהיה מתירא והוגה אימה תמיד מכובד המסים שהיית פורע בגלות לאמר איה סופר והוא הכותב גולגלותם, ואיה שוקל הכסף מידינו, ולפי שבעלי המגדלים הם הממונים על זה באומות לכן אמר איה סופר את המגדלים או שקרא מגדלים העשירים להכבדם במס... ויש מפרשים שהיו ישראל בגלות מקוננים על חכמי ישראל גדולי הדור שספו תמו חכמיהם, ועליהם היו אומרים איה סופר וחכם בספר התורה איה שוקל הדברים בדעת ותבונה איה סופר גם כן את המגדלים ר"ל כותב על ספר הדברים הגדולים והרשומים כעזרא ושאר גדולי ישראל, וקרוב לזה פירושוהו בפרק ב' דמגילה (כוונתו חגיגה טו:).

He was afraid, speaking fearfully constantly due to the weight of the taxes he paid in exile, saying, "Where is the scribe" who records the headcount, "Where is the one who takes the money from our hands." And because the owners of towers were the ones appointed over this among the nations, he said, "Where is the scribe of the towers." Or, he called the wealthy "towers", to burden them (?) with the tax...

And some explain that Israel in exile wailed for the sages of Israel, leaders of the generation, for their sages were gone. For them they said, "Where is the *sofer*," the one wise in the book of the Torah? Where is the one who would weigh words with wisdom and comprehension? Where is the one who would also count the towers, meaning to record the great words, like Ezra and the other leaders of Israel? This is explained similarly in Chagigah 15b.

20. Rashi to Yeshayah 33:18

כשתראה השרים והחכמים של עכו"ם שהיו שליטים בחייהן והרי הם נידונים בגיהנם יהגה לבך אימה ותאמר איה חכמתן וגדולתן של אלו...
When you see the idolaters' nobles and sages, who ruled in their lives and are now judged in Gehennom, your heart will speak fearfully, saying, "Where is their knowledge and greatness?"...

21. Malbim to Yeshayah 33:18

ותירא מאד מפני סנחריב, כי אז תאמר בלבך "איה ספר", אם חזקיה רוצה להתערב ללחום נגד סנחריב איה הסופר שלו שיספור רוב מחנותיו וצבאיו... ואיה השקל. המיוחד לשקול הכסף אל האוצרות... ואיה ספר מספר המגדלים. אשר משם ילחמו עם האויב. ותפחד בלבך כי לא תראה אצל חזקיהו מכל הכבוד הזה מאומה, ואיך יצליח במלחמה...

33:21-24 A new kind of moat

22. Water! Yechezkel 47:1-2; Yoel 4:18; Zecharyah 13:1, 14:8

23. Talmud, Yoma 77b-78a

אמר רבי פנחס משום רב הונא צפורה מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחילה דומה לקרני חגבים כיון שהגיע לפתח היכל נעשה כחוט של שתי כיון שהגיע לאולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע אל פתח עזרה נעשה כפי פך קטן... מכאן ואילך היה מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד כיון שמגיע לפתח בית דוד נעשה כנחל שוטף שבו רוחצין זבין וזבות נדות ויולדות שנאמר +זכריה יג+ ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ולישבי ירושלים לחטאת ולנדה

Rabbi Pinchas cited Rav Huna of Tzipori: The spring which will emerge from the Holy of Holies will resemble grasshoppers' antennae at first. When it reaches the entrance of the *heichal* it will be like the warp thread. When it reaches the *ulam* it will be like the woof thread. When it reaches the entrance to the *azarah* it will be like the mouth of a small jug... From there it will strengthen and increase until it reaches the entrance of the House of David, at which point it will be as a flooding river in which impure people immerse...

24. Talmud, Sanhedrin 100a

יתב רבי ירמיה קמיה דרבי זירא ויתיב וקאמר עתיד הקדוש ברוך הוא להוציא נחל מבית קדשי הקדשים ועליו כל מיני מגדים שנא'...
Rabbi Yirmiyah sat before Rabbi Zeira and said: In the future, Gd will produce a river from the Holy of Holies, on which will be all manner of delicacy, as it is written...

25. Radak to Yeshayah 33:21

והוא יהיה לנו מקום נהרים כאלו סביב לירושלם יהיו נהרים ויאורים רחבי ידים שלא יוכלו לעבור עליה האויבים ואפילו אני שיט וצי אדיר לא יוכל ללכת בנהר הגדול הזה ולא לעבור אותו. ולפי שהמשיל מהנה אשור לנהר גדול כמו שאמר "את מי הנהר העצומים והרבים את מלך אשור וגו', (ישעי' ח:ז)" אמר כי ד' יהיה להם מקום נהר גדול ממנו שלא יוכל מלך אשור לעבור בו ולכבוש ירושל':

And He will be for us a place of rivers, as though there will be wide rivers surrounding Jerusalem, so that the enemies will not be able to cross, and even a great ship will not be able to navigate and cross this great river. And because he compared the Assyrian camp to a great river in Yeshayah 8:7, he said that Hashem will be an even greater river for them, such that the Assyrian king will not be able to cross it and conquer Jerusalem.

26. The moat 22:8-11, 30:15-18

Connection to previous "Hoi"s

- Redemption will come, as those maligned prophets promised
- Your anticipated allies were also powerless
- Don't rely on the moats of your defenses
- The towers of 33:18, and 30:25
- The enemy of thick speech in 33:19, and mentors with thick speech in 28:11
- The vision of 33:17-20 and 30:10, vs. the blindness of 29:9-11
- The mighty waters of 33:21-24, vs the churning of 30:15-18

33:6 A special verse

27. Talmud, Shabbat 31a

אמר ריש לקיש... אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות, ואפילו הכי יראת ד' היא אוצרו.

אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפילו הכי אי יראת ד' היא אוצרו אין אי לא לא

Rava taught: When a person is brought in for judgment, they say to him:

Did you deal honestly? ...establish time for Torah study? ...involve yourself in procreation?

Did you hope for Mashiach? ...delve into fine points of wisdom? ...understand lessons within lessons?

And yet, with all of this - if he possesses awe of Gd in his storehouse then he will do well, but otherwise he will not.

28. Parsing Yeshayah 33:6

Rashi 1 Emunah = Your faith at times of tithing; Salvation/Knowledge/Wisdom = Reward

Rashi 2 Emunah = Your faith in difficult historical periods; Salvation/Knowledge/Wisdom = Reward

Radak, Abarbanel Emunah (endurance) and Salvation will be given to you, due to your Knowledge/Wisdom

29. Talmud, Makkot 24a

בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב "הולך צדקות ודובר מישרים..."

Yeshayahu came and established them as six, in Yeshayah 33:15...